

Aszály és szárazodás Magyarországon

Dr. Jolánkai Márton

SzIE Mezőgazdaság és Környezettudományi Kar, Növénytermesztési Intézet, Gödöllő

Magyarországon az aszály és a szárazodás jelensége, hatása, az elle-
ne való védekezés évszázadok óta a társadalom egyik kiemelt problémája.

Mit nevezünk aszálynak?

Az aszály olyan véletlenszerűen kialakuló, de ismétlődően bekövetkező, hatását időszakosan érvényesítő természeti jelenség, amely az érintett területen az élővilág – és ezáltal a társadalom – számára nagymértékű és tartós vízhiányt jelent. Nem azonosítható a szárazsággal, ami általános értelemben vett vízhiány egy adott területen; az aszály a tartós vízhiánynak elsősorban az élő szervezetekre gyakorolt hatását fejezi ki. **Élettani értelemben az aszály olyan mértékű vízhiány, amely az élő szervezetek irreverzibilis károsodását okozza.** Miután a különböző élőlények válasza nem egyforma az ugyanazon mértékű vízhiányra, fontos, hogy az egyes élőlények, különösen a növények vízigényéhez mérten határozzuk meg az adott vízhiány mértékét és hatását.

Konkrétabban az aszály olyan mértékű csapadékhiány a várt, illetve a normális csapadékhoz

képest, amelynek következtében a csapadék – és a rendelkezésre álló vízkészlet – nem tudja kielégíteni a vízigényeket. Az aszályok különböznek erősségükben (intenzitásukban), tartamukban és területi kiterjedésükben, káros hatásuk és az irreverzibilitás mértéke függ az érintett környezet érzékenységtől és sérülékenységétől is. Mindamellett, hogy az aszály káros hatásai elsősorban a helyhez kötött növényvilágot érintik, ennél fogva elsősorban a mező- és erdőgazdaságot sújtják, az aszály csaknem minden élőlényre kedvezőtlenül hat, és az aszályok jelentős gazdasági, szociális és környezeti károkat okoznak, ami ellen közös fellépés szükséges.

Mi a szárazodás?

A szárazodás adott földrajzi terület eddig megszokott vízháztartásában beálló változás, amely a szokásosnál nagyobb mértékű és tartós vízhiány következtében alakul ki, és a terület klímájának szárazabbra fordulásával, az ariditás fokozódásával jár együtt (pl. humidból szub-humid, szub-humidból szemi-arid, szemi-aridból arid klíma alakul ki).

A szárazság vagy ariditás adott földrajzi területen a hosszú távú hidrometeorológiai vízhiány. Olyan szűkösség a vízben, ami tartósan és jelentős mértékben különbözik az adott régióban jellemző átlagos vízmennyiségtől, és ami nagymértékben csökkenti vagy behatárolja az ott élő szervezetek, ökológiai rendszerek, de a társadalom működését, teljesítőképességét is.

Hatások és mellékhatások

A témakör művelői, szakemberei, kutatói fontosnak tartják annak

tudatosítását, hogy napjaink és a közeljövő aszálya és szárazsága nem azonos az elmúlt évtizedekével, s alapjaiban rendítheti meg a lakosság létbiztonságát!

Hazánkban már az elmúlt évszázadban is történtek figyelemfelkeltő vizsgálatok, kezdeményezések. *A jövőben várható aszály és szárazság azonban az eddigiektől minőségileg eltérő, mert a felmelegedés és a szárazodás folyamatában jelenik meg, szélsőséges időjárási jelenségekkel.* Ezt jelzi a súlyos aszályos évek gyakoriságának növekedése, valamint az, hogy a közelmúlt években a korai és kései fagyokat árvíz, belvív, majd aszály, soha nem tapasztalt hőségnapok követték, amit özönvízszerű esők, sárlavinák, jégesők, viharok, erdő-, bozót-, tartótűzek, új kórokozók és kártevők megjelenése kísért. A keletkezett károk mind a GDP-t, mind a fizetési mérleget súlyosan érintették.

A magyarországi aszály és a szárazság korábban elsődlegesen mezőgazdasági kárként szerepelt, mely területileg is differenciáltan jelentkezett, s ha veszélybe került a lakosság kenyér- és takarmánygabona-szükséglete, az elvileg és általában importból ellensúlyozható volt. *A felmelegedés, az időjárási szélsőségek keretében kibontakozó aszály és szárazodás már a nemzetgazdaság több ágát is súlyosan érintheti, a víz- és élelmiszerhiányon túlmenően a humán- és állategészségügy, infrastruktúra, építéset talajmechanikai vonatkozásai, energiaipar, szállítás, közlekedés, élelmiszeripar, turizmus stb. területén is halmozottan okoz károkat, továbbá a kiterjedése térben is megnő.*

Az aszály nemcsak gyakoribbá, elhúzódóbbá válhat, hanem várhatóan súlyosan érintheti a természeti

Felhívás!

A témakör tudományos igényű áttekintésére a gazdasági szereplők és a politikai döntéshozók figyelmének felhívása, valamint a szükséges lépések megtétele érdekében

2009. október 7-én „*Aszály és szárazodás Magyarországon*” címmel tudományos konferenciára kerül sor. A tanácskozásnak a Kecskeméti Főiskola Kertészeti Kara ad otthont.

A konferencia rendező szervei: az MTA Környezettudományi Elnöki Bizottsága, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, az Országos Meteorológiai Szolgálat, a MEH-MTA Környezetállapot-vizsgálat projekt, a Kecskeméti Főiskola és a VAHAVA Hálózat. A konferencia előkészítésére munkacsoport alakult. Vezetője Láng István akadémikus, kutatóprofesszor.

A konferencia célja:

- ▶ A tudományos és szakterületi korábbi és újabb adatok alapján állásfoglalás kialakítása az aszályval és a szárazodással összefüggő komplex gazdaságpolitikai döntések sürgetésére és ezek tudományos megalapozására.
- ▶ Hozzájárulás az EU vízpolitikai stratégia feladatainak meghatározásához az aszály és szárazodás vonatkozásában és a nemzetközi együttműködések szélesítéséhez.

környezetet, a természeti erőforrásokat, a mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti termelő alapokat. Ez különösen ráirányítja a figyelmet a lakossági élelmiszer- és vízellátás tartós bizonytalanságára, valamint az élelmiszerek és az ivóvíz minőségének romlására, miközben növekednek a termelési költségek, továbbá a vállalkozások és befektetők kockázatai.

Nézzünk szembe a tényekkel!

Az aszály és a szárazodás társadalmi hatásaival való szembenézés is megkerülhetetlen, hiszen a jelenség súlyosan, elemi feltételeiben veszélyezteti a lakosságot. Megrendülhet a polgárok biztonságérzete, amihez a helyes történelmi szemlélet mellett anyagi biztonság és eligazító jövőkép, illetve az ezekre utaló döntések, feladatok, érzékelhető lépések szükségesek.